

7. Савченко О. Я. Авторська школа // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Савченко О. Я. Вимоги до якості початкової освіти / О. Я. Савченко // Початкова школа – 1995. – № 1. – С.4–6.
9. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : СПД „Цудзинівич Т. І.”, 2007. – 204 с.
10. Суховершко Г. В. Повесть про Олександра Захаренка / Г. В. Суховершко. – Черкаси : Вертикаль, видавець П П Кандич С. Г, 2010. – 168 с.
11. Школа повного року навчання: теорія і практика : наук.-метод. посіб. / О. В. Безпалько, Л. М. Гриневич, О. Б. Жильцов та ін. ; за заг. ред. В. О. Огнев'юка, Л. Л. Хоружої. – К. : КІПМУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. – 176 с.

Анотація

А.Д.Цымбалару

Особенности формирования вариативных моделей образовательного пространства в отечественной начальной школе

В статье анализируются пути формирования образовательного пространства в начальной школе в условиях вариативности инновационного развития общеобразовательных учебных заведений через определение структуры и содержания образовательной среды и особенностей организации взаимодействия учащихся с ее объектами в различных моделях и типах школ.

Ключевые слова: образовательное пространство в школе, образовательная среда, взаимодействие учащихся с объектами школьной среды.

Summary

A.D.Tymbalaru

Features of Formation of Varies Models of Educational Space in Ukrainian Elementary School

The formation of educational space at elementary school under the conditions of variability of innovative development of general educational institutions through a retrospective show of models and types of schools, their missions, revealing features of the educational environment and the organization of activity of pupils on its development are analyzed in the article.

Keywords: educational space at school, educational environment, pupils interactivity with objects of the school environment.

Дата надходження статті:

„20” липня 2011 р.

УДК 37.013:373.21(477.72)

І.М.ЦЮПАК,
аспірантка
(м.Херсон)

Впровадження ідей В.Сухомлинського у виховний процес дошкільних закладів Херсонщини

У статті описано впровадження ідей В.Сухомлинського у виховний процес дошкільних закладів Херсонщини. Розкрито зміст понять „виховання”, „трудове виховання”.

Ключові слова: виховання, трудове виховання.

Постановка проблеми в загальному вигляді... У сучасному українському суспільстві, демократичні перетворення орієнтують педагогів на особливу модель навчально-виховної роботи, припускаючи розвиток ініціативи і самостійності дитини, її активної поведінки в конкретних ситуаціях, в діяльності, в спілкуванні, що визначає для неї міру значущості речей і явищ оточуючого середовища, розвиває сенсорні здібності. Тому ознайомлення з працею дорослих має важливе значення для збагачення світогляду дитини.

Головний чинник у розвитку суспільства є цінність праці як засобу існування людини в світі та засобу виховання підростаючих поколінь. Перші заповіді та настанови дітям стосувалися саме підготовки до майбутньої трудової діяльності. Трудове виховання притаманне всім історичним формаціям, воно є найдавнішою формою виховання. Вже античні мислителі наголошували на необхідності виховання людини самостійної, здатної до життєвого самовизначення.

Аналіз досліджень і публікацій... Питання трудового виховання були відображені в програмних документах дошкільних закладів, і в наукових дослідженнях (О.Усова, Л.Порембська, Я.Неверович та ін.). Сучасні українські дослідники проблеми трудового виховання (З.Борисова, В.Павленчик, Г.Беленька, М.Мамшовець) вивчають питання виховного значення праці дітей у

дитячому садку і сім'ї. Педагогічні ідеї В.Сухомлинського щодо виховання дітей розкриті у дослідженнях А.Богущ, О.Сухомлинської, Т.Поніманської.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Немає досліджень, які ґрунтовно висвітлювали б становлення системи виховання у дошкільних закладах Херсонщини на ідеях В.Сухомлинського.

Формулювання цілей статті... Мета статті: описати впровадження ідей В.Сухомлинського у виховний процес дошкільних закладів Херсонщини.

Реалізація поставленої мети вимагає розв'язання таких задач:

1) описати становлення системи дошкільного виховання Херсонщини на ідеях В.Сухомлинського;

2) розкрити зміст понять „виховання”, „трудове виховання”.

Виклад основного матеріалу... Вивчаючи передовий педагогічний досвід педагогів Херсонщини було виявлено, що вони неодноразово зверталися до ідеї трудового виховання дітей дошкільного віку. Основним науковим джерелом на яке вони спиралися був досвід роботи В.Сухомлинського. Виділивши головні міркування педагога, щодо виховання дошкільників, вихователі обговорювали можливості втілення його ідей у навчально-педагогічний процес дошкільних закладів.

Ознайомлення з працею дорослих і виховання поваги до неї – один із способів формування в дітей працьовитості, позитивного ставлення до праці і до трудівників. Вихователі виділяли такі завдання формування дитячої особистості: 1) гуманність, людяність, добре слово, краса і праця, віра в можливості дитини й повага до неї – основа, на якій формуються взаємини вихователів та вихованців; 2) через працю, оживлену ідеєю творення краси для людей, виховувати колектив і особу в колективі; 3) ідейно загартовувати дітей, зміцнювати їхні розумові здатності, створювати ситуації для виявлення та розвитку здібностей кожного; 4) для здійснення всебічного гармонійного розвитку вихованців підвищити якість навчально-виховної роботи; 5) забезпечуючи наступність у навчанні та вихованні дітей; 6) створити умови для зміцнення здоров'я дітей та їхнього фізичного розвитку, використовуючи поради зі „Школи радості” [1].

Для вдосконалення трудового виховання педагоги використовували різноманітні форми і методи роботи: екскурсії, зустрічі з представниками різних професій, спостереження за працею дорослих, бесіди, читання. Ефективним став метод залучення дітей до участі в суспільно корисній праці – посильній, педагогічно доцільній, цікавій для дошкільнят.

Праця дитини починається з самообслуговування: одягатися, роздягатися, прибирати за собою іграшки, для маленьких дошкільників це дуже важко. Кожне досягнення дитини у самообслуговуванні є для неї радісним моментом і як казав В. Сухомлинський: „Радість праці – могутня виховна сила. В роки дитинства кожна дитина повинна глибоко пережити це благородне почуття...Радість праці – це краса буття; пізнав цю красу, дитина переживає почуття власної гідності, гордість від розуміння того, що труднощі подолані” [2, с.229-232].

Педагогічні колективи розробляли послідовну систему трудового виховання. Починаючи з нескладних доручень, чергування та самообслуговування, дошкільнята привчаються й заохочуються до праці. З метою виховання у дошкільників працьовитості їх ознайомлювали з працею дорослих, пояснюючи значення праці в житті людини, навчаючи цінити й поважати її результати. Це допомагає виховувати у них бажання працювати, відчувати задоволення з того, що вони роблять для своїх товаришів, дорослих [1; 3].

В.Сухомлинський наводив багато прикладів умілого виховання поваги до скромних трудівників (комбайнер, металург, машиніст, робітник тощо), у своїй „Школі радості” він проводив так звані „Наші подорожі в світ праці” під час яких знайомив дітей з професіями [2, с.59].

Вихователі Херсонщини ознайомлювали вихованців з суспільним виробництвом, із поняттям „робітник”. На заняття у дитячий садок запрошували заслужених ветеранів праці й молодих робітників різних підприємств міста, села. Вони розповідали про свою діяльність, показували зразки своїх виробів, дарували фотографії, альбоми, колекції. Через те що діти не мали чіткого уявлення про роботу батьків їм організовували „подорожі у світ праці”, відвідуючи головні підприємства рідного міста діти збагачували свої знання про роботу на бавовняному комбінаті, склозаводі, кондитерській і взуттєвій фабриці, суднобудівельному заводі та ін. Для сільських дітей які не мали чіткого уявлення про працю колгоспників, про її значення, проводились екскурсії на різні об'єкти колгоспного виробництва, ознайомлюючи дітей з працею дорослих у полі, саду, на тваринницьких фермах і будівництві. Такі екскурсії сприяють загальному розвитку дітей, збагачують їхні уявлення про навколишній світ, життя і працю дорослих, знайомлять з різними галузями виробництва. Дошкільнята пізнають світ не лише розумом, але й серцем, їх вражає краса людини-трудівника, викликаючи повагу до неї [1; 3; 4].

Набуті знання і враження відтворюються у самостійній художній діяльності дошкільників. Їхні малюнки, аплікації, ліплення, роботи з природного матеріалу відображають сформовані уявлення про професії. Важливим чинником який свідчить про засвоєння знань є гра, а саме рольова гра, тобто відображення побаченого у рухах, діях, мовленні.

Окрім екскурсій, спостережень, бесід дітям необхідно читати художні твори, формувати усвідомлення того, що все, чим ми користуємося у повсякденному житті, створене людською працею, всі працюють і праця кожного важлива і необхідна, тому треба з повагою ставитися до людей, до результатів їхньої праці. Гру слід використовувати для уточнення і закріплення їхніх знань про професії [3].

Важливо у ранньому віці прищепити дитині повагу до праці дорослих, виховати людину трудолюбиву, скромну, яка б намагалася приносити своєю працею користь людям, працювати на благо суспільства. Прогалина в трудовому вихованні дитини несприятливо впливає на формування моральних, вольових якостей, ставлення до навчання, інтерес до знань, а правильна його організація є надійною основою для гармонійного розвитку особистості [5].

Виховати у дошкільників повагу до праці дорослих можна при єдності вимог сім'ї і дитячого садка. Роботу з трудового виховання дітей бажано проводити при активній участі батьків. Батькам необхідно роз'яснювати як важливо виховувати у дітей працьовитість, ознайомлювати з проведеною роботою з трудового виховання. Успішне вирішення завдань виховання може бути лише в тісному співробітництві дитячого садка і сім'ї [3; 4; 5].

Педагоги Херсонщини мали багате підґрунтя для ознайомлення дошкільників з працею дорослих, велика кількість і різноманітність підприємств, виробництв мали в своєму арсеналі незліченний перелік професій. Ознайомлюючи дітей з якими, вихователі закладали основи до майбутнього вибору професії. В.Сухомлинський писав: „Праця стає великим вихователем, коли вона входить в духовне життя наших вихованців, дає радість дружби і товарищескості, розвиває допитливість і цікавість, породжує хвилюючу радість подолання труднощів, відкриває все нову і нову красу в навколишньому світі, пробуджує громадське почуття – почуття творця матеріальних благ, без яких неможливе життя людини” [2, с.229].

Ідеї трудового виховання були закладені в зміст роботи відомчих дитячих садків, заснованих при підприємствах, організаціях і колгоспах. Підпорядковані певному відомству вони професійно орієнтували підростаюче покоління, готували зміну. Відомства надавали садкам можливість відвідувати свої підприємства, організації і колгоспи, запрошувати працівників на заняття, приймати участь у святах, що полегшувало роботу вихователям в процесі ознайомлення дітей з професією батьків. Такі дошкільні заклади отримували від своїх відомств альбоми з підбіркою картин трудового процесу на підприємстві, іграшки відповідної тематики тощо. Залучали дошкільників з вихователями до організації та прийняття участі у святкуваннях присвячених підприємству, організації, колгоспу.

Висновки... Ідеї В.Сухомлинського, щодо трудового виховання дошкільників, знайшли своє відображення у змісті навчально-виховної роботи відомчих дитячих садків, які передбачали профорієнтацію дітей робітників відомств. Виховному процесу дошкільних закладів Херсонщини сприяла велика кількість і різноманітність виробничих підприємств, які надавали можливість на реальному прикладі ознайомлювати дошкільників з працею дорослих.

Перспективи подальшого дослідження... Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення особливостей функціонування відомчих дитячих закладів на Херсонщині., в яких ефективно здійснювалось трудове виховання на важливості, якого як складової всебічного розвитку особистості наголошував В.Сухомлинський.

Список використаних джерел та літератури:

1. Чекаліна Т. Ідеї В. О. Сухомлинського про працю в роботі дитячого будинку / Т. Чекаліна // Дошкільне виховання. – 1974. – № 12. – С. 23–26.
2. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям (избранные произведения) / В. А. Сухомлинский. – К. : Радянська школа, 1988. – 272 с.
3. Криворученко Н. І. Ознайомлення дітей з працею дорослих / Н. І. Криворученко // Дошкільне виховання. – 1972. – № 9. – С. 30–34.
4. Курдибайло Н. Будуть на землі господарями / Н. Курдибайло // Дошкільне виховання. – 1986. – № 2. – С. 14–15.
5. Луговська Л. М. Радість – у праці / Л. М. Луговська // Укрводбудівець. – 1986. – 24 грудня (середа). – С. 3.

Анотація

И.Н.Цюпак

Внедрение идей В.Сухомлинского в воспитательный процесс дошкольных заведений Херсонщины
В статье описано внедрение идей В.Сухомлинского в воспитательный процесс дошкольных заведений Херсонщины. Раскрыто содержание понятий „воспитание”, „трудовое воспитание”.

Ключевые слова: воспитание, трудовое воспитание.

Summary

I.N.Tsiupak

Introduction of Ideas of V.O.Sukhomlyns'kyi into the Educational Process in Pre-School Institutions of Kherson Region

The article describes introduction of ideas of V.O.Sukhomlyns'kyi into the educational process in pre-school institutions. The content of conceptions „education”, „labour education” is revealed.

Key words: education, labour education.

Дата надходження статті:

„2” вересня 2011 р.

УДК 37.02:929В.А.Сухомлинський(477)(045)

Т.В.ЧЕЛПАЧЕНКО,

кандидат педагогических наук, доцент
(г.Оренбург, Россия)

Роль слова в дидактической системе В.А.Сухомлинского

В статье анализируется дидактический потенциал слова как неисчерпаемого источника знаний для младшего школьника в контексте идей В.А.Сухомлинского. Показаны механизмы педагогической деятельности в работе над устным и письменным словом в начальной школе.

Ключевые слова: слово, Павлышская средняя школа, „уроки мышления”, сочинения-миниатюры, культура речи учителя.

„Слово – это важнейший педагогический инструмент, его ничем не заменишь. Каждый учитель начальных классов прежде всего словесник”. Ни у кого не возникнет сомнения в неоспоримости данного постулата В.А. Сухомлинского. Педагог еще в самом начале своей педагогической деятельности стал задумываться над тем, как правильно использовать в своей работе этот неиссякаемый источник знаний.

В.А. Сухомлинский рассматривал слово в качестве важнейшего, исключительного средства обучения и воспитания в дидактической системе школы, которое способствует „общению с красотой, мыслью, величием человеческого духа, неисчерпаемым источником знаний” [5, с.91]. „Слово – могучее средство воспитания. Глубоко ошибаются те, кто считает: если на маленького человека не воздействует слово, следует заставить его трудиться физически – ну, скажем, дать ему лопату в руки, – и это поможет. Учитель должен владеть воспитательным словом, прежде всего словом убеждения” [2, с.23]. Для педагога слово было не простым обозначением вещей, явлений и предметов, а особая эмоциональная окраска, красота той частицы мира, которую это слово отражает [1].

Книга, как источник слова, в свою очередь, открывала перед школьником богатство интеллектуальной жизни, закладывала основы для формирования мыслителя-труженика. В Павлышской средней школе педагоги, независимо от преподаваемого предмета, заботились о том, чтобы пробудить у учащихся интерес к книге, чтобы научить ребёнка читать, постепенно, по маленьким шагам формируя высокую культуру чтения. В. А. Сухомлинский сравнивал плохое чтение с грязным окном, через которое ничего нельзя разглядеть. В системе умственного труда В. А. Сухомлинский большое внимание уделял чтению, причём не только обязательной учебной литературы, но и чтению необязательному дополнительному: „...если ученик читает только учебник, если всё делается для того, чтобы всё время он расходовал на подготовку обязательных уроков, учение становится ненавистным бременем – от этого и множество бед” [3, с.35]. Без чтения, которое заставляет мыслить, удивляться, учение становится повинностью, непосильным трудом, зубрёжкой.

Традиция проведения в Павлышской средней школе уроков на природе – или как их впоследствии стали называть „уроки мышления” – начиналась в начальной школе и продолжалась в среднем звене. Для младших школьников это были, в большей степени, наблюдения за предметами окружающего мира, которые вызвали встречные вопросы, стимулировали чувство любознательности, интерес. Проблемы, которые выбирались педагогами для проведения „уроков мышления”, затрагивали глубинную сущность привычных явлений, учили анализировать, сравнивать, обобщать. „Система уроков мышления – это наша школа мысли, без которой мы не представляем полноценного, эффективного умственного труда на всех уроках” [1, с.118]. „Уроки мышления” становились средством самовыражения личности ученика. В. А. Сухомлинский считал, что ученик, постигший тайны познания природы через „уроки